

पठतु संस्कृतम्

प्रवेशः

पठतु संस्कृतम्

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुः साक्षात् परंब्रह्म तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

सरस्वति नमस्तुभ्यं वरदे कामरूपिणि ।
विद्यारम्भं करिष्यामि सिद्धिर्भवतु मे सदा ॥

पठामि संस्कृतं नित्यं वदामि संस्कृतं सदा ।
ध्यायामि संस्कृतं सम्यक् वन्दे संस्कृतमातरम् ॥

लट्-लकारः - Present Tense

Present Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	पठति	पठतः	पठन्ति
मध्यम-पुरुषः	त्वं पठसि ।	युवां पठथः ।	यूयं पठथ ।
उत्तम-पुरुषः	अहं पठामि ।	आवां पठावः ।	वयं पठामः ।

आत्मनेपदी – लट्-लकारः

Present Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	वन्दते	वन्देते	वन्दन्ते
मध्यम-पुरुषः	त्वं वन्दसे ।	युवां वन्देथे ।	यूयं वन्दध्वे ।
उत्तम-पुरुषः	अहं वन्दे ।	आवां वन्दावहे ।	वयं वन्दामहे ।

परस्मैपदी – लङ्-लकारः

Past Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	अपठत्	अपठताम्	अपठन्
मध्यम-पुरुषः	त्वं अपठः ।	युवाम् अपठतम् ।	यूयम् अपठत ।
उत्तम-पुरुषः	अहम् अपठम् ।	आवाम् अपठाव ।	वयम् अपठाम ।

आत्मनेपदी – लङ्-लकारः

Past Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	अवन्दत	अवन्देताम्	अवन्दन्त
मध्यम-पुरुषः	त्वं अवन्दथाः ।	युवाम् अवन्देथाम् ।	यूयम् अवन्दध्वम् ।
उत्तम-पुरुषः	अहम् अवन्दे ।	आवाम् अवन्दावहि ।	वयम् अवन्दामहि ।

परस्मैपदी – लोट्-लकारः

Imperative Mood	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	पठतु	पठताम्	पठन्तु
मध्यम-पुरुषः	त्वं पठ ।	युवां पठतम् ।	यूयं पठत ।
उत्तम-पुरुषः	अहं पठानि ।	आवां पठाव ।	वयं पठाम ।

आत्मनेपदी – लोट्-लकारः

Imperative Mood	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	वन्दताम्	वन्देताम्	वन्दन्ताम्
मध्यम-पुरुषः	त्वं वन्दस्व ।	युवां वन्देथाम् ।	यूयं वन्दध्वम् ।
उत्तम-पुरुषः	अहं वन्दै ।	आवां वन्दावहै ।	वयं वन्दामहै ।

परस्मैपदी – लृट्-लकारः

Future Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	पठिष्यति	पठिष्यतः	पठिष्यन्ति
मध्यम-पुरुषः	त्वं पठिष्यसि ।	युवां पठिष्यथः ।	यूयं पठिष्यथ ।
उत्तम-पुरुषः	अहं पठिष्यामि ।	आवां पठिष्यावः ।	वयं पठिष्यामः ।

आत्मनेपदी – लृट्-लकारः

Future Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	वन्दिष्यते	वन्दिष्येते	वन्दिष्यन्ते
मध्यम-पुरुषः	त्वं वन्दिष्यसे ।	युवां वन्दिष्येथे ।	यूयं वन्दिष्यध्वे ।
उत्तम-पुरुषः	अहं वन्दिष्ये ।	आवां वन्दिष्यावहे ।	वयं वन्दिष्यामहे ।

क्तवतु-प्रत्ययः

क्तवतु-प्रत्ययः

बालकः पठति ।

लट्-लकारः

बालकः अपठत् ।

लङ्-लकारः

बालकः पठतु ।

लोट्-लकारः

बालकः पठिष्यति ।

लृट्-लकारः

बालकः अपठत् ।

बालकः पठितवान् ।

क्तवतु-प्रत्ययः

बालकः अपठत् ।

बालकः पठितवान् ।

बालिका अपठत् ।

बालिका पठितवती ।

मित्रम् अपठत् ।

मित्रं पठितवत् ।

बालकाः अपठन् ।

बालकाः पठितवन्तः ।

बालिकाः अपठन् ।

बालिकाः पठितवत्यः ।

मित्राणि अपठन् ।

मित्राणि पठितवन्ति ।

क्तवतु-प्रत्ययः

लङ्-लकारः

वचन-भेदः अस्ति ।

पुरुष-भेदः अस्ति ।

लिङ्ग-भेदः नास्ति ।

क्तवतु-प्रत्ययः

वचन-भेदः अस्ति ।

पुरुष-भेदः नास्ति ।

लिङ्ग-भेदः अस्ति ।

क्तवतु-प्रत्ययः

इत

त

पठ् - पठितवान्

कृ - कृतवान्

खाद् - खादितवान्

ज्ञा - ज्ञातवान्

धाव् - धावितवान्

भू - भूतवान्

परस्मैपदी – क्तवतु-प्रत्ययः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
पुंलिङ्गः	पठितवान्	पठितवन्तौ	पठितवन्तः
स्त्रीलिङ्गः	पठितवती	पठितवत्यौ	पठितवत्यः
नपुंसकलिङ्गः	पठितवत्	पठितवती	पठितवन्ति

हस्

धाव्

रक्ष्

लिख्

अट्

निन्द्

पत्

चल्

क्रीड्

खाद्

आत्मनेपदी – क्तवतु-प्रत्ययः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
पुंलिङ्गः	वन्दितवान्	वन्दितवन्तौ	वन्दितवन्तः
स्त्रीलिङ्गः	वन्दितवती	वन्दितवत्यौ	वन्दितवत्यः
नपुंसकलिङ्गः	वन्दितवत्	वन्दितवती	वन्दितवन्ति

क्तवतु-प्रत्ययः - इत

पठति (पठ्)

पठितवान्

लिखति (लिख्)

लिखितवान्

खादति (खाद्)

खादितवान्

मिलति (मिल्)

मिलितवान्

क्रीडति (क्रीड्)

क्रीडितवान्

रक्षति (रक्ष्)

रक्षितवान्

क्तवतु-प्रत्ययः - इत

हसति (हस्)

हसितवान्

अर्चति (अर्च्)

अर्चितवान्

पतति (पत्)

पतितवान्

विकसति (वि + कस्)

विकसितवान्

धावति (धाव्)

धावितवान्

वदति (वद्)

उदितवान्

क्तवतु-प्रत्ययः - इत

पालयति (पाल्)

पालितवान्

चोरयति (चुर्)

चोरितवान्

क्षालयति (क्षाल्)

क्षालितवान्

ताडयति (ताड्)

ताडितवान्

कथयति (कथ्)

कथितवान्

सूचयति (सूच्)

सूचितवान्

क्तवतु-प्रत्ययः - त

करोति (कृ)

कृतवान्

शृणोति (श्रु)

श्रुतवान्

जानाति (ज्ञा)

ज्ञातवान्

ददाति (दा)

दत्तवान्

भवति (भू)

भूतवान्

अस्ति (अस्)

भूतवान्

क्तवतु-प्रत्ययः - त

गच्छति (गम्)

गतवान्

आगच्छति (आ + गम्)

आगतवान्

नयति (नी)

नीतवान्

आनयति (आ + नी)

आनीतवान्

तिष्ठति (स्था)

स्थितवान्

उत्तिष्ठति (उत् + स्था)

उत्थितवान्

क्तवतु-प्रत्ययः - त

करोति (कृ)

कृतवान्

पिबति (पा)

पीतवान्

नमति (नम्)

नतवान्

पश्यति (दृश्)

दृष्टवान्

पृच्छति (प्रच्छ्)

पृष्टवान्

उपविशति (उप + विश्)

उपविष्टवान्

क्तवतु-प्रत्ययः

गायति (गै)

गीतवान्

नृत्यति (नृत्य्)

नृत्तवान्

गृह्णाति (ग्रह्)

गृहीतवान्

पालयति (पाल्)

पालितवान्

पूजयति (पूज्)

पूजितवान्

कर्तयति (कर्त्)

कर्तितवान्

क्तवतु-प्रत्ययः

स्पृशति (स्पर्श)

स्पृष्टवान्

क्रीणाति (क्री)

क्रीतवान्

इच्छति (इष्)

इष्टवान्

जिघ्रति (घ्रा)

घ्रातवान्

वक्ति (वच्)

उक्तवान्

त्यजति (त्यज्)

त्यक्तवान्

क्तवतु-प्रत्ययः

धरति (धृ)

धृतवान्

पचति (पच्)

पक्ववान्

नश्यति (नश्)

नष्टवान्

भ्रमति (भ्रम्)

भ्रान्तवान्

याति (या)

यातवान्

वहति (वह्)

ऊढवान्

क्तवतु-प्रत्ययः

सः पाठं। (पठ्)

सः पाठं पठितवान् ।

सा पाठं। (पठ्)

सा पाठं पठितवती ।

एषः उत्तरं। (दा)

एषः उत्तरं दत्तवान् ।

गजः सिंहं। (दृश्)

गजः सिंहं दृष्टवान् ।

मित्रं कथां। (लिख्)

मित्रं कथां लिखितवत् ।

अध्यापिका व्याकरणं। (बुध्) अध्यापिका व्याकरणं बोधितवती ।

क्तवतु-प्रत्ययः

तरुण्यः देवं। (पूज्)

तरुण्यः देवं पूजितवत्यः ।

पितृव्यः प्रश्नं। (प्रच्छ्)

पितृव्यः प्रश्नं पृष्टवान् ।

अहं फलं। (खाद्) (पु)

अहं फलं खादितवान् ।

बालिका गृहं। (गम्)

बालिका गृहं गतवती ।

हरिणी तृणं। (खाद्)

हरिणी तृणं खादितवती ।

त्वम् अद्य विलम्बेन।
(उत् + स्था)

त्वम् अद्य विलम्बेन उत्थितवान् ।

बहुवचने परिवर्तयत ।

सः ग्रन्थालयं गतवान् ।

ते ग्रन्थालयं गतवन्तः ।

बालिका फलं भक्षितवती ।

बालिकाः फलानि भक्षितवत्यः ।

अहं चित्रं दृष्टवान् ।

वयं चित्राणि दृष्टवन्तः ।

त्वं पाठं लिखितवान् ।

यूयं पाठान् लिखितवन्तः ।

नृपः राज्यं रक्षितवान् ।

नृपाः राज्यं रक्षितवन्तः ।

त्वं धर्मं पालितवती ।

यूयं धर्मं पालितवत्यः ।

क्तवतु-प्रत्ययान्ते परिवर्तयत ।

धनिकः धनम् अददात् ।

दुष्टाः जनान् अपीडयन् ।

एतौ अधावताम् ।

ताः दुष्टान् अनिन्दन्

ते दुरभ्यासं अत्यजन् ।

त्वं धनम् अगणयः । (स्त्री)

धनिकः धनम् दत्तवान् ।

दुष्टाः जनान् पीडितवन्तः ।

एतौ धावितवन्तौ ।

ताः दुष्टान् निन्दितवत्यः ।

ते दुरभ्यासं त्यक्तवन्तः ।

त्वं धनं गणितवती ।

उपसर्गाः

उपसर्गाः

- Prefix to धातुः
- २२ उपसर्गाः
- प्र, परा, अप, सम्, अनु,
- अव, निस्, निर, दुस्, दुर,
- वि, आङ्, नि, अधि, अभि,
- सु, उत्, प्रति, परि, अपि, अति, उप

उपसर्गः

- Prefixed to a verb.
उदाहरणम् - गच्छति → आगच्छति ।
- Meaning changes.
उदाहरणम् - हरति - carries, प्रहरति - strikes, beats.
- Similar meaning.
उदाहरणम् - क्षालयति - washes, प्रक्षालयति - washes.
- Meaning enforced.
उदाहरणम् - हसति - laughs, प्रहसति - laughs heartily.

उपसर्गाः

- Opposite meaning.
उदाहरणम् - नयति - takes, आनयति - brings.
- आत्मनेपदी ↔ परस्मैपदी
उदाहरणम् - तिष्ठति → प्रतिष्ठते, रमते → विरमति
- More than one prefix.
उदाहरणम्
गच्छति - Goes
आगच्छति - Comes
प्रत्यागच्छति - Returns (प्रति + आ)

उपसर्गाः

- लङ्-लकारः

उदाहरणम्

हरति - अहरत्

प्रहरति - प्र + अहरत् - प्राहरत्

गच्छति - अगच्छत्

आगच्छति - आ + अगच्छत् - आगच्छत्

उपसर्गाः

- प्र - Enhanced गङ्गा हिमालयात् प्रभवति ।
- परा - Opposed सैनिकः शत्रून् पराजयते ।
- अप - Away from चौरः धनम् अपहरति ।
- सम् - Well, Together मित्राणि तत्र समागच्छन्ति ।
- अनु - After शिष्यः गुरुम् अनुवदति ।

उपसर्गाः

- अव - Down
- निस् - Out, away
- निर् - Out away
- दुस् - Bad
- दुर् - Bad

छात्रः गुरुम् अवगच्छति ।

सर्पः बिलाद् निस्रति।

प्राचार्यः कार्यालयात् निर्गच्छति ।

रात्रौ माला दुस्स्वप्नं दृष्टवती।

दुष्टजनाः दुराचारं कुर्वन्ति ।

उपसर्गाः

- वि - Separate
- आङ् - Upto
- नि - Again
- अधि - Above
- अभि - Towards

धनिकः धनं वितरति ।

जनकः नगरात् आगच्छति ।

सः यात्रातः निवर्तते ।

लक्ष्मीः कमलम् अधितिष्ठति ।

सा समयक् अभिनयति ।

उपसर्गाः

- सु - Good रामः कार्यं सुपूरयति ।
- उत् - Up सः आसनात् उत्तिष्ठति ।
- प्रति - In opposition छात्रः शिक्षकं प्रतिवदति ।
- परि - Around, about सीता रामं परिणयति ।
- अपि - Close to सः गृहम् अपिगच्छति ।
- अति - Beyond रामः समुद्रम् अतिक्रामति ।
- उप - Towards, near सः आसने उपविशति ।

उपसर्गाः

- गच्छति Goes
- आगच्छति Comes
- अनुगच्छति Follows
- अधिगच्छति Attains
- अवगच्छति Understands
- उपगच्छति Approaches
- सङ्गच्छते Holds good
- उद्गच्छति Rises up
- प्रत्युद्गच्छति Welcomes /Received

उपसर्गः

- हरति Snatches / Takes away / Carries
- प्रहरति Beats / Strikes
- आहरति Brings / Eats / Performs
- संहरति Kills
- विहरति Wanders / Enjoys
- परिहरति Resolves / Clarifies

उपसर्गाः

- वर्तते Exists
- प्रवर्तते Goes on
- प्रतिनिवर्तते Returns
- तिष्ठति Stands
- प्रतिष्ठति Starts off

उपसर्गः

- नयति Takes
- आनयति Brings
- परिणयति Marries
- प्रणयति Composes